

*Vaccinationsframgång  
mot polio – men det finns  
mer att göra*

Den goda nyheten är att Afrika äntligen är fritt från vild polio. Men det är viktigt att minnas att kampen mot polio inte är över. **Pontus Böckman** rapporterar.

DEN 25 AUGUSTI kom ett besked som efterlängts i flera decennier: Världshälsoorganisationen (WHO) förklarade hela Afrika söder om Sahara som fritt från vild polio. Det senaste fallet i regionen registrerades i Nigeria för fyra år sedan och eftersom Nordafrika förklarats fritt sedan tidi-



gare så betyder det att vild polio nu har utrotats från hela kontinenten.

Detta är en enorm framgång i den kamp att utrota polio i världen som inleddes med full kraft 1988, med skapandet av the Global Polio Eradication Initiative. Det ursprungliga målet var att helt utrota sjukdomen innan millennieskiftet, men projektet har stött på stora förse-ningar på vägen, bland annat på grund av lokala konflikter samt antivaccinationsmotstånd. Motståndet har både va-

rit ideologiskt och kulturellt betingat och har ibland lett till våldsamheter och i vissa fall till och med mord på volontärer och sjukvårdspersonal.

Det vilda polioviruset förekommer nu i endast två länder, Afghanistan och Pakistan, och bara i en variant sedan poliovirus av typen 2 och 3 förklarats utrotade år 2015 respektive 2019.

### *Vaccininducerad polio*

Utöver vild polio förekommer också vaccininducerad polio, vilket inte ska glömmas bort. Vad är då det? Två typer av vaccin används i kampen mot polio: försvagat aktivt virus som administreras oralt, och inaktiverat "dött" virus som injiceras.

Det orala vaccinet har flera fördelar. För det första så är det många gånger billigare och mindre resurskrävande. Det är också mycket enklare att administrera eftersom det inte kräver formellt utbildad personal. Det har också den fördelen att det försvagade viruset kan spridas lokalt från person till person, vilket gör att en enskild vaccination kan skapa immunitet hos flera individer.

Trots sina fördelar finns det två problem med det orala vaccinet. En är att det försvagade men aktiva viruset i extremt sällsynta fall (cirka en på en miljon) kan orsaka poliosymptom hos den vaccinerade. Det andra problemet är att det försvagade viruset kan komma att cirkulera under en långre tid i samhällen med låg vaccinationsgrad och bristande hygien. Om det tillåts pågå för länge så kan viruset i vaccinet ibland mutera till en mer aktiv variant. Detta kan leda till lokala utbrott som drabbar icke-vaccinerade personer.

Ett par hundra fall av vaccinerad polio rapporteras per år i världen. De förekommer i delar av Afrika, i Pakistan och Afghanistan och i vissa länder i Sydostasien, och bekämpas på samma sätt som vild polio: med vaccinationsinsatser och hygienförbättrande åtgärder.

### *Vilka utmaningar återstår?*

Att helt utrota polio borde i teorin vara enkelt. Teknologin, kunnandet och i stor utsträckning även finansieringen finns på plats och har gjort det i decennier. Vad som står i vägen är politiska oroligheter och misstänksamhet skapat av missinformation och antivaccinationspropaganda. Även covid-19 pandemin medför ett klart problem då smittorisken gör det svårt att fullfölja pågående polioprogram.

Trots utmaningarna visar framgången i Afrika att vi står på gränsen till att, precis som med smittkoppor, för andra gången besegra en farsot som hemsökt oss under tusentals år. Det enda som krävs är fortsatt ihärdighet och att vi inte tar goda nyheter som intäkt på att slaget redan är vunnet.

### **Referenser**

Nature (28 augusti 2020): *Africa declared free from wild polio — but vaccine-derived strains remain*, <https://www.nature.com/articles/d41586-020-02501-3>

WHO (24 oktober 2019): *Two out of three wild poliovirus strains eradicated*, <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/two-out-of-three-wild-poliovirus-strains-eradicated>